

**CONCURSUL NAȚIONAL DE OCUPARE A
POSTURILOR DIDACTICE/CATEDRELOR
VACANTE/REZERVATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL
PREUNIVERSITAR**

**PROGRAMA
PENTRU**

**DISCIPLINA
RELIGIE ORTODOXĂ DE RIT VECHI
(RUȘI LIPOVENI)**

**- București -
2020**

A. Notă de prezentare

Prezenta programă se adresează cadrelor didactice care se prezintă la Concursul național de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învățământul preuniversitar, disciplina *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruși Lipoveni)*.

Absolvenții facultăților de profil și profesorii care susțin examenul la disciplina *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruși Lipoveni)* pot predă în învățământul preuniversitar disciplina *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruși Lipoveni)* și *Discipline Teologice de Specialitate*, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Programa de concurs este elaborată în acord cu programele școlare în vigoare din învățământul preuniversitar pentru disciplina religie. Competențele și conținuturile din programă sunt proiectate în conformitate cu abordarea curriculară sistemică în realizarea activităților didactice, specifice disciplinei.

În realizarea Programei pentru *Concursul național de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învățământul preuniversitar* s-a avut în vedere necesitatea ca profesorii de religie să aibă cunoștințe temeinice despre conținuturile tematice ale Programei școlare în vigoare, folosite în procesul de predare-învățare a disciplinei Religie.

Programa pentru Concursul național de ocupare a posturilor didactice/catedrelor vacante/rezervate în învățământul preuniversitar a fost structurată astfel încât să abordeze conținuturi din următoarele domenii teologice: *Sfânta Scriptură – cartea de căpătâi a unui creștin; Istoria Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi; Noțiuni generale cu privire la credința creștină ortodoxă de rit vechi (Simbolul credinței)*, precum și din domeniul *Didacticii disciplinei și a metodicii predării Religiei*.

Aspectele fundamentale vizate prin prezenta programă operaționalizează profilul absolventului de învățământ secundar superior, filiera teologică, urmărind:

- cunoașterea conținuturilor fundamentale și a principalelor tendințe în evoluția predării disciplinei *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruși Lipoveni)*, precum și a *Didacticii disciplinei și a metodicii predării Religiei*;
- probarea capacităților necesare pentru proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice;
- demonstrarea abilităților de comunicare, empatice și de cooperare necesare realizării actului educațional.

B. Competențe specifice profesorului de religie

Programa vizează, pe lângă conținuturile științifice și cele de *didactică a disciplinei și a metodicii predării religiei*, anumite competențe specifice profesorului de *Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruși Lipoveni)*, competențe pe care acesta trebuie să și le dezvolte și probeze pe parcursul desfășurării activității didactice. Într-o formulare sintetică, aceste competențe sunt:

- cunoașterea de către profesor a adevărilor fundamentale de credință și a elementelor de didactică și de metodică a predării religiei, într-o varietate de contexte educaționale;
- capacitatea de a înțelege, practica și transmite valorile morale și spirituale specifice acestei discipline;
- cunoașterea și utilizarea competentă a principalelor documente școlare reglatoare: planuri-cadru, programe școlare, programe pentru examene naționale;
- capacitatea de a construi demersuri didactice interactive prin adecvarea strategiilor didactice la activitățile de învățare și conținuturi, precum și capacitatea de a construi și menține un climat educativ stimulat și eficient;
- capacitatea de a adecva conținuturile și demersurile didactice la particularitățile de vârstă și la specificul dezvoltării cognitiv-afective / intelectuale a elevilor;
- probarea capacităților necesare pentru proiectarea, realizarea, evaluarea activităților didactice și a competențelor dobândite de elevi; elaborarea de teste inițiale, formative și sumative, în funcție de obiectivele sau competențele vizate;
- valorificarea în demersul didactic a relațiilor inter-, intra- și multidisciplinare;

- folosirea și contextualizarea tehnicilor comunicării eficiente cu grupul de elevi, conform principiilor și metodelor interacțiunii educaționale și ale unor elemente de *retorică didactică*;
- evaluarea capacităților cognitive, comprehensive și de aplicare a achizițiilor, în scopul reglării competențelor, a stilului didactic precum și a abordării *strategiilor didactice moderne*;
- comunicarea didactică empatică și eficientă, în contextul activităților specifice *disciplinei religie*.

C. Tematica pentru domeniile teologice:

1. *Sfânta Scriptură – cartea de câpătâi a unui creștin*
2. *Istoria Bisericii Ortodoxe Ruse de Rit Vechi*
3. *Noțiuni generale cu privire la credința creștină ortodoxă de rit vechi (Simbolul credinței)*

D. Tematica pentru didactica disciplinei și metodică predării Religiei

C. 1. СВЯЩЕННОЕ ПИСАНИЕ – НАСТОЛЬНАЯ КНИГА ХРИСТИАНИНА

- *Священное писание. Библия* – настольная книга христианина
- Ветхозаветные книги: пророческие, учительные (Богодуховенные), законодательные, исторические
- *Евангелие* – первые четыре книги *Нового Завета*, в которых изображается земная жизнь Господа нашего Иисуса Христа

C. 2. ИСТОРИЯ ДРЕВЛЕПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ

- Торжество Христианства (Константин Великий)
- Первые христиане. Деяния Апостолов. Святые Мученики и Великомученики Христианства
- Вселенские Соборы
- Святые Отцы и Учители Церкви Христовой
- Отпадение Западной Христианской Церкви (1054). Появление Католицизма
- Происхождение Реформации (Лютеранство, Кальвинизм)
- Современные непротестантские вероисповедования (баптисты, адвентисты и др.)
- Падение Византии
- Вера русских славян (восточные славяне – язычники)
- Св. Кирилл и Мефодий – просветители славян
- Христианская вера на Руси (принятие Христианства и его распространение на Руси)
- Преподобные Антоний и Феодосий – основатели Киево-Печерской обители
- Москва – Третий Рим
- Преподобный Сергей Радонежский – основатель Троице-Сергиевского монастыря
- Преподобные Савватий и Зосима Соловецкие
- Стоглавый собор
- Патриарх Никон и церковная реформа
- Раскол в Русской Церкви
- Епископ Павел Коломенский
- Протопоп Аввакум и его сподвижники
- Боярыня Морозова
- Разорение Соловецкого монастыря и Соловецкой обители
- Старообрядчество на Руси
- Древлеправославные христиане-старообрядцы
- Старообрядческие толки (вероисповедания):
 - Поповское согласие: Белокриницкое согласие; Две старообрядческой митрополии Белокриницкого согласия

- Беглопоповское (древлеправославное) согласие
- Беспоповское согласие: Часовенные
- Единоверцы
- Центры и памятники старообрядческой культуры в Румынии.

С. 3. АЗБУКА ДРЕВЛЕПРАВОСЛАВНОЙ ВЕРЫ

Древлеправославные христиане-старообрядцы (русские-липовани)

- Краткое катехизическое учение Русской Старообрядческой Церкви
- Символ веры
- Церковь – Храм Божий
- О крестном знамении
- О поклонах
- О молитве. Молитва в Великий пост
- Христианский великопостный обряд
- Церковный календарь. Церковный старообрядческий календарь. Пасахалия

Понятие о церковном богослужении:

- Церковные службы (утреня, часы, вечерня, полунощница, овсенощня, литургия (обедня); Икона. О иконопечатании
- О свечах, лампадах и ладане
- Обряд хождения по солнцу (посолонь)
- Молебны; лица, совершающие богослужение; богослужебные книги; церковные колокола; колокольные звоны
- Важнейшие древлеправославные праздники: (рождественские праздники у русских-липован; Воскресение Христово – Пасха (Паска)
- Крещение, венчание, погребение умерших и дни поминания их

TRADUCEREA CONȚINUTURILOR ÎN LIMBA ROMÂNĂ

C. 1. *Sfânta Scriptură* – cartea de căpătâi a unui creștin

- *Sfânta Scriptură. Biblia* – cartea de căpătâi a creștinului
- *Cărțile Vechiului Testament*: cărți de prorocie (profeție), de povățuire, de legislație, istorice
- *Evangelia* – primele patru cărți ale *Noului Testament*, în care este zugrăvită viața pământească a Domnului nostru Isus Hristos

C. 2. Istoria Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi

- Triumful Creștinismului. Constantin cel Mare
- Cei dintâi creștini. Faptele Apostolilor. Sfinții Mucenici și Sfinții Mari Mucenici ai Creștinismului
- Sinoadele ecumenice
- Sfinții Părinți și Profeți ai Bisericii creștine
- Marea schismă (1054). Apariția Catolicismului
- Reforma. Biserica Luterană. Calvinismul
- Culte neoprotestante contemporane: baptiștii, adventiștii ș.a.
- Căderea Bizanțului (a Constantinopolului)
- Credința slavilor de răsărit (păgânismul la slavii de răsărit)
- Sfinții Kiril și Metodie – iluminiștii slavilor
- Apariția și răspândirea Creștinismului în Rusia
- Sfinții Antonie și Feodosie – întemeietorii mănăstirii Kievo-Pecersk
- Moscova – cea de a Treia Romă
- Sfântul Serghie de Radonej – întemeietorul Mănăstirii Sfintei Treimi
- Sfinții Savvatiij și Zosima de la Mănăstirea Solovețk
- Soborul „Stoglav”/al Celor o sută de capitole (1554)

- Patriarhul Nikon și reforma bisericii
- Schisma/rascolul din Biserica Rusă
- Episcopul Pavel de Kolomna
- Protopopul Avvakum și adepții acestuia
- Boieroaica Morozova
- Lichidarea comunității și a Mănăstirii Solovețk
- Apariția în Rusia a creștinilor ortodocși ruși de rit vechi – staroobreadți
- Creștinii ortodocși ruși de rit vechi – staroobreadți
- Confesiuni ortodoxe de rit vechi:
 - orientarea „cu preot” (поповское согласие): Centrul spiritual de la Fântână Albă (Белокриницкое согласие); Două mitropolii ortodoxe de rit vechi ale orientării „cu preot”;
 - orientarea ortodocșilor de rit vechi „cu preoți fugari” (беглоповоское согласие)
 - orientarea „fără preot” (беспоповское согласие);
 - orientarea celor de aceeași credință (единоверцы) - creștini ortodocși ruși de rit vechi care s-au unit cu biserica ortodoxă oficială (cunoscuți și ca *otopiști*);
- Centre și monumente de cultură spirituală ale creștinilor ortodocși de rit vechi din România.

C. 3. Noțiuni generale cu privire la credința creștină ortodoxă de rit vechi (Simbolul credinței) Creștini ortodocși de rit vechi (rușii lipoveni)

- Scurtă prezentare a Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi
- Simbolul credinței
- Biserica – Lăcașul Domnului
- Semnul Sfintei Cruci
- Despre închinăciune: închinăciunea până la brâu, închinăciunea până la pământ
- Despre rugăciune. Rugăciunea în timpul Postului
- Ritualul de postul creștin
- Calendarul bisericesc. Calendarul creștin ortodox de rit vechi. Pascalia

Noțiuni despre slujbă bisericească: slujbele bisericești (utrenie, ceasuri, vecernie, meazonoptică, slujbă de noapte, liturghie); Icoana. Cultul icoanelor; slujitorii bisericii; cărțile bisericești; clopotele bisericii, bătăile clopotelor. Despre lumânări, candelă și tămâie; ritualul mersul (înconjurul bisericii) după soare; Tedeum-ul – molebenul, sfeștania.

Principalele sărbători după calendarul creștin ortodox de rit vechi: (sărbătorile Crăciunului la rușii lipoveni; Învierea Domnului - Paștele).

Botezul, cununia religioasă, înmormântarea, pomenirea morților.

Bibliografie:

1. Andrei Ivanov, *Dicționar religios rus-român*, Editura Bizantina, București, 2003
2. *БИБЛИЯ. Книги Св. Писания Ветхого и Нового завета* (руssкий перевод): <http://chat.ru/-heakengate>; <http://www.serve.com/irr-/Russian/Bible>.
3. Victor Vascenco, *Lipovenii. Studii lingvistice*, Editura Academiei, București, 2003.
4. F.E. Melnikov, *Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi/ Краткая история Древлеправославной (Старообрядческой) Церкви*, Editura „CRLR”, București, 2019
5. Site-ul Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi: www.rpsc.ru
6. *Viața protopopului Avvakum de el însuși scrisă/ Жизнь протопопа Аввакума им самим написанное*, Editura „CRLR”, București, 2019.
7. *Святой Сергий Радонежский/ Sfântul Serghie de Radonej*, Editura „CRLR”, București, 2014.
8. Silvestr Nestor, *Cronica lui Nestor*, Editura Doxologia, Iași, 2014.
9. Paul Evdokimov, *Arta icoanei – o teologie a frumuseții*. Editura Meridiane, București, 1992.
10. Сергей Зеньковский, *Русское старообрядчество. Духовные движения семнадцатого века/ Serghei Zenkovski, Ortodoxia de Rit Vechi din Rusia/ Circulația ideilor teologice în veacul al*

XVII-lea, Москва, 1995.

<https://www.booksite.ru/fulltext/zenkovskii/text.pdf>

11. Феодор КИРИЛЭ, *Сказания о культуре и традициях русских-липован (Cultura și tradițiile rușilor lipoveni. Evocări)*, Изд. «CRLR», Бухарест, 2006.

12. Feodor Chirilă, *Limba și cultura rusă (Русский язык и русская культура)*, manual pentru clasele IX-XII, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2002.

13. *Rușii lipoveni în studii și documente (I-II)*, Editura „CRLR”, București, 2015-2019.

14. Colecția revistelor „Kitej-grad” și „Zorile”.

NOTĂ: Bibliografia pentru disciplina de specialitate include **manualele de Religie Ortodoxă de Rit Vechi (Ruși Lipoveni)** cuprinse în **Catalogul manualelor școlare** valabile în învățământul preuniversitar, în anul școlar în care se susține examenul.

D. TEMATICA PENTRU DIDACTICA DISCIPLINEI ȘI METODICA PREDĂRII RELIGIEI

I. Religia ca disciplină de învățământ

1. Educația religioasă și finalitățile acesteia
2. Baza legislativă a predării religiei în școală

II. Dimensiunea educativ-formativă a predării religiei în școală.

III. Proiectarea, organizarea și desfășurarea activității didactice

1. Curriculumul național; definiție. Tipuri de curriculum: trunchi comun, curriculum diferențiat, curriculum la decizia școlii/ curriculum în dezvoltare locală. Documente curriculare: planuri de învățământ, programe școlare, manuale școlare, auxiliare curriculare.
2. Programa școlară pentru disciplina Religie: structura programei școlare, semnificația componentelor programei școlare. Corelarea componentelor programei școlare: competențe generale – competențe specifice – conținuturi – activități de învățare. Modalități de utilizare a programei în proiectarea și realizarea activităților didactice și în valorificarea manualelor școlare. Posibilități de valorificare interdisciplinară a programei școlare de Religie.
3. Proiectarea curriculumului la decizia școlii (CDS); modalități de analiză a nevoilor de cunoaștere ale elevilor, modalități de selectare a CDS, modalități de dezvoltare a unei programe de CDS, exemple posibile pentru domeniul educației religioase.
4. Proiectarea activității didactice: planificarea calendaristică, proiectarea unității de învățare, proiectarea de activități de învățare intra-, inter- și transdisciplinare.
5. Forme de organizare a activității didactice: caracterizare, clasificare. Lecția; tipuri de lecție.
6. Forme de activitate extrașcolară specifice disciplinei religie și proiectarea acestora: cateheza, serbarea religioasă, vizitele și pelerinajele, expozițiile, cercurile pe disciplină, participarea la slujbele religioase, organizarea unor activități filantropice.

IV. Principiile didactice generale. Principii didactice specifice predării religiei: principiul hristologic și principiul eclesiologic

V. Strategii didactice utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare

1. Metode didactice: clasificare, caracterizare, metode de comunicare și asimilare a cunoștințelor/ metode de cunoaștere a realității religioase / metode fundamentate pe acțiune / metode moderne de predare – învățare / utilizarea metodelor centrate pe elev/tehniciilor de învățare prin cooperare.

2. Mijloace și materiale didactice utilizate în activitatea didactică: caracterizare, funcții, clasificare. Mijloace de învățământ specifice disciplinei religie: textul biblic, literatura religioasă, icoana, portretul, harta, mijloacele audio-vizuale, calculatorul etc.
3. Utilizarea tehnologiei informației și comunicării, a platformelor educaționale și a softurilor în construirea unor medii active de instruire. Exemplificări pentru ora de religie.

VI. Evaluarea procesului instructiv-educativ

1. Evaluarea de proces: obiective, caracterizare, funcții, tipologie. Specificul evaluării la ora de religie.
2. Metode de evaluare: caracterizare, tipologie.
3. Instrumente de evaluare: caracterizare, calități (validitate, fidelitate, obiectivitate și aplicabilitate).
4. Tipologia itemilor: definiție, clasificări, caracteristici, domenii de utilizare, reguli de proiectare, modalități de evaluare și de notare.
5. Elaborarea probelor scrise: proiectarea testului docimologic, matricea de specificații.
6. Metode și instrumente complementare de evaluare (referatul, proiectul, portofoliul, autoevaluarea, investigația, observarea sistematică a activității și comportamentului elevului).

VII. **Consilierea și îndrumarea spirituală în cadrul educației religioase.** Rolul modelelor în educație. Dinamica relației profesor-elev în cadrul educației religioase.

Notă: *Bibliografia pentru didactica disciplinei de specialitate include planurile-cadru și programele școlare pentru disciplina religie valabile în anul școlar în care se susține examenul, disponibile pe site-ul <http://programe.ise.ro/Actuale/Programeinvigoare.aspx>*

Bibliografie

1. BOLOCAN, C.-M., *Catehetica și Didactica Religiei. Interferențe și deosebiri*, Performantica, Iași, 2005;
2. CIOLAN, L., *Învățarea integrată-fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Polirom, Iași, 2008;
3. CUCOȘ, C., *Pedagogie*, Polirom, Iași, 2000;
4. CUCOȘ, C., *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Polirom, Iași, 1999;
5. PANOSCHI, M., LIȚOIU, N., Pr. IORDĂCHESCU, N., *Ghid de evaluare, Religie*, Aramis, București, 2001;
6. ȘEBU, S., OPRIȘ, M., OPRIȘ, D., *Metodica predării religiei*, Ed. a II-a, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2017;
7. TIMIȘ, Vasile, *Evaluarea - factor de reglare și optimizare a educației religioase*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2003
8. STOICA, A. (coord.), *Evaluarea curentă și examenele*, Ed. ProGnosis, București, 2001;
9. TIMIȘ, V., *Religia în școală. Valențe eclesiale, educaționale și sociale*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004;
10. CERGHIT, Ioan, *Metode de învățământ*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980;
11. STOICA, A. (coord.), *Evaluarea curentă și examenele*, Ed. ProGnosis, București, 2001;
12. Programul național de dezvoltare a competențelor de evaluare ale cadrelor didactice (DeCeE), CNCEIP, Editura Euro Standard, București, 2008;
13. F.E. Melnikov, *Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe de Rit Vechi/ Краткая история Древлеправославной (Старообрядческой) Церкви*, Editura „CRLR”, București, 2019.
14. Mihai Marinescu, Feodor Chirilă, *Metodica predării limbii ruse*, București, 1993.